

ניצוצי אורה מתורתם ודרכיהם של אבותינו ורבתינו הקדושים מאורי הדורות זיע"א

"בימים ההם, פרחו אשכולות מרורות היא חכמת ברלין, ותט אשורי" בכל רחבי מדינת פרייסין וסביבותיה ותלך קוממיות בצעדי ענק עד שהגיעה גם לאדמת רוסיה המלאה דעת ויראת ד', וגם את זה לעומת זה עשה אלקים כי בסלאנט אשר רבו הגאונים הצדיקים שמה, שמה קם מטה זדון, ויקם שם איש אחד והי' עטוף בטו"ת כל היום ועסק בגפ"ת למראה עין והוא משך אליו תלמידים אשר למדם והסבירם חכמת ברלין בכל פרטי' ודקדוקיה והיו במספר נכון תלמידים למודי ד' בגלוי ובסתר לבבם זרע במ קמשונים, והחסיד הרה"ג הצדיק ר' זונדיל ז"ל בהיותו תלמיד הגאון נר ישראל מו"ה חיים אב"ד דוואלאזין הכיר בו ובתלמידיו כי זרע כחש המה ובהבל יבלו ימיהם ואין כל תועלת במ ורק להתעות את העם ולהוליכם שולל הי' מגמתם והצפם כה"י ופרסם אותם כראוי לעשות עם אנשים כאלה".

תלמידו מרנא הגאון רבי ישראל סלאנטער זיע"א

והגאון ר' יצחק בלאזער זצוק"ל אב"ד פעטערבורג כותב בתולדות רבו הגרי"ס (בהקדמת ספר אור ישראל):

"והן בימי עלומיו יצק מים על יד איש קדוש ונורא, כ"ק הגאון הגדול החסיד והעניו אור עולם קדוש ד' מכובד מרנא יוסף זונדיל זצוק"ל, המפורסם בפי כל בשמו הקדוש ר' זונדיל סאלאנטער, תלמיד חביב להגאון הגדול החסיד רבן של בני הגולה מוהר"ח זצוק"ל מוואלאזין. ואדמו"ר הגה"ה קדוש ישראל זצוק"ל, שימש את רבו בקדש, וקבל ממנו דרכי היראה והמוסר ועבודת ה' ית"ש, ויצק מים על ידו שנים רבות, עד אשר נסע רבו הגה"ה מרנא יוסף זונדיל הנ"ל, לשכון כבוד בעה"ק ירושלים תוב"ב.

והנה לספר פה את כל פרשת גדולת הגה"ה מהרי"ז הנ"ל זצוק"ל, כל תוקף צדקתו וחסידותו ענותנותו וקדושתו, אשר שמעה אזנינו מפה קדוש אדמו"ר זצוק"ל, את אשר היה מספר תמיד גדולות ונפלאות ממעלות רבו הגה"ה הנ"ל, תקצר היריעה מהכיל. ואפס קצוה יראה הקורא בהקדמת אדמו"ר זצוק"ל ל"ס' התבונה בשולי היריעה שם, בד"ה ויצקתי מים ע"י מורי הרב מ' יוסף זונדיל היושב בירושלים תוב"ב ועד כה לא הגעתי לקרסוליו הוא היה כו'. הארכתני מעט במעלת אדם הגדול הלזה אור עולם לפי השערתי כו' עכ"ל אדמו"ר זצוק"ל ע"ש.

והנה הגה"ה מהרי"ז הנ"ל רבו של אדמו"ר, היה דרכו בקדש ללמוד ספרי מוסר בכל יום בהתבוננות רב, וכן להזור אחר פסוקי יראה ואהבה, ועל מאמרי הזו"ל המלהיבים ביראה ומוסר, ופעמים רבות היה הולך מחוץ לעיר על פני השדה, ללמוד ולהזור דברי יראה ומוסר. וכן בשבת קדש בלילות של ימות החורף, שהיה החסיד הנ"ל מחמיר לעצמו שלא ללמוד לאור הנר והיה לומד בע"פ, ואז היה חוזר ג"כ דברי יראה ומוסר, לעשות הכנה על כל ימי השבוע במדות וענינים שיהיה נחוצים לו ע"פ מצבו להתחזק ולהתאמץ בהם. וכן ראיתי במכתב אחד שכתב הגה"ה הנ"ל לבנו הרב שיחי' בכתי"ק, וז"ל הקדוש ותחזור תמיד פסוקי ההשגחה ובטחון וישועה, כמו קוה אל ה' חזקו ואמצו כו' עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי וכדומה כו'. ואז תלך לבטח ותשועת ה' כהרף עין כו' עכ"ל. ובלו ספק כי הוא קבל דרך לימוד המוסר מרבו הגה"ה מהר"ח זצוק"ל מוואלאזין.

אדמו"ר הגה"ה קדוש ישראל (-הגרי"ס) זצוק"ל, בהיותו בטל ילדותו, ראשו לעב הגיע, שמש תבונתו זרחה כאור שבעתים, וכבר היה מפורסם אז לגאון אדיר תפארת ישראל. וכאשר נתקרב אל הקדש לרבו הגה"ה מהרי"ז הנ"ל, והיה נכנס ויוצא אצלו תמיד כבן בית, היה מתבונן על דרכי רבו ועבודתו בקדש, וסופר צעדי רגליו. וכאשר הי' רבו הולך על פני השדה ללמוד ולהזור דברי יראה ומוסר, היה אדמו"ר הולך אחריו בהחבא, להתבונן ולשמוע את דברי מוסר הטוב. והגאון החסיד מהרי"ז הנ"ל, ראה והתבונן כי הפרח הנחמד הזה ישגה כארז בלבנון, ואור ישראל יהיה לאור עולם, ואורו יהל על כנפות הארץ, נפלאות אהבתו אליו, ופרש עליו מהוד צדקתו ודרכו בקדש. וירא ראשית לו לצוות אותו על לימוד המוסר. ואנכי שמעתי ביחוד כי פעם אחד אמר לו בזה הלשון: ישראל למוד מוסר ותהא ירא שמים. הדברים האלה ירדו לתוך חדרי לבבו כחץ מקשת, והתחיל לתמוך אשוריו במעגלות רבו

הגאון החסיד רבי יוסף זונדל

מסלאנט זצוקללה"ה

ביום ג' מר חשון יום היא"צ לעלותו בסערה השמימה של הגאון החסיד רבי יוסף זונדל ב"ר בנימין ביניש מסלאנט זיע"א תלמידו המובהק של מרנא הגר"ח מוואלאזין זיע"א

תלמידו מרנא הגאון החסיד רבי ישראל מסלאנט זצוקללה"ה כותב: "כי לפי השערתי לא מצאתי עובד ה' ית"ש כמו מו"ר הנ"ל".

איזה ספרי מוסר טוב לעסוק

כותב תלמידו הגאון רבי נפתלי אמסטרדאם זיע"א ונדפס בספר אור ישראל: זוכר אני בימי בחרותי בעיר סאלאנט, אחרי נסיעת החסיד מוהרי"ז הנ"ל לעיר הקדש, וראיתי בעיני כמה ניירות מכת"י הטהור, אשר שם יסופר השאלות ששאל מרבו הגאון החסיד מוהר"ח זצוק"ל מוואלאזין, גם סיפורי מעשים נפלאים מן רבו הגה"ה הנ"ל. וראיתי שם אשר שאל מרבו הגה"ה הנ"ל בעת פרידתו מוואלאזין, איזה ספרי מוסר טוב לעסוק, והשיב לו בזה"ל "כל ספרי מוסר טוב ללמוד, אך ספר מסילת ישרים הוא יהיה מנהלך".

מילי דחסידותא עד להפליא

ועוד כתב הגרנ"א בספר אור ישראל: פעם אחת מצאו אותו בלילה שעושה בידיו מרצפת אבנים ברחוב אחד מלוכלך בטיט ורפש לכבוד אמו שהיתה מהלכת ועוברת שם תמיד לבית המדרש.

כן פעם אחת מצאו אותו עומד אצל הדלת קטן שבחצר שלו, ובידו פטיש ומסמורים ומכה בפטיש במסמרים בזריזות. ונודע אח"כ טעם העסק, מפני שנתקלקל המנעול והיה נסגר מאליו, עד שהעניינים המחזירים על הפתחים, לא יוכלו לפתוח הדלת, והוא נגד הגמ' בב"ב דף ז' למימרא דבית שער מעליותא היא וכו' הא דאית ליה פותחת כו'. כן ספרו ממנו הרבה מילי דחסידותא כיוצא באלו עד להפליא.

וכן אדמו"ר זצוק"ל (-הגרי"ס) היה מספר ממנו גם פרטי מעשיו, איך היה בדקדוק עצום ובהשקפה גדולה ודברי חסידות אשר אין עולה על לב בני אדם, דרך משל פעם אחד היה מדבר עם אנשים בימי חנוכה, ובתוך הדברים הזכירו בסיפורם דבר אחד של צער, ואמר להם הס! כי אין להזכיר דבר של צער בימים אלו, כיון שחז"ל אסרו ימי חנוכה בהספד. וכן בכל דבר ודבר וכמש"כ בספר מסילת ישרים שזהו עיקר החסידות שתארוהו הזו"ל עושה נחת רוח ליוצרו להבין דבר מדבר לעשות רצון קונו.

פעם אחד הלך לו במקום גינות ושדות של ישראל, ובעברו לפני השדות והגינות התבוננו בו שהניח אצבעו על חוטמו ודחק אותו הרבה, ותמהו על זה. אח"כ נודע להם טעם הדבר, מפני שדרכו היה בכל לימוד לחפש ידיעת המעשה, והנה הזו"ל אמרו בריש ב"ב אסור לאדם לעמוד בשדה חבירו בשעה שהיא עומדת בקמותיה, ופרש"י אסור כו' שלא יזיקנו בעין רעה ע"ש. ויען כי לפעמים אי אפשר להזהר מבלי להסתכל כרגע, והנה בברכות דף נ"ה אמרו שם האי מאן דעייל למתא כו' ואי דחיל מעינא בישא דיליה, ליחזי אטרפא דנחירא דשמאליה ע"ש, לכך עשה עכ"פ תקנה זו.

מדת הבטחון

ועוד כתב הגרנ"א בספר אור ישראל: כן עמל ויגע במדת הבטחון, וספרו ממנו מעשים נוראים ונפלאים ממדת בטחון שהיה משתמש בו והשיג דברים אף למעלה מן הטבע שהיה מבהיל כל שומעיו, כאלה וכאלה ספרו ממנו גדולות ונפלאות תוקף זהירותו ועוצם חסידותו.

פרסם את החנפים

בספר מכתב מאליהו (תולדות הגאון הצדיק רבי אליהו לעוויזנאהן זצ"ל מקראטינגען, עמ' 11) מסופר:

החסידי, ללמוד ג"כ בכל יום ספרי יראה ומוסר, ונפשו התפעל מאוד ביראת ה' ית"ש, והתעורר בלבבו רוח טהרה ורגש קדש, להתרומם מעל חמודי הזמן, ולבקש רצון ה' ית"ש, ויגבר חיילים בתורה ויראת ה' ביחד".

□

חתנו של הגאון רבי זונדל מסלאנט הוא רבה הנודע של ירושלים עיה"ק מרן הגאון רבי שמואל סלאנט זצוק"ל.

□□□

על הפרשה

וחשך על פני תהום

כתב ה"אור החיים" הקדוש:

ירמוז על הגלות המר אשר אנו בו שקועים בתהום אשר אין לו סוף וכו'. וחשך שירמוז לב' דברים הא' לשיעבוד העמים וכבוד עול המסים עד כי חשך משחור תארם זה רודה וזה מרדה אשרי מי שלא ראה וכו'. והב' הוא על היצר הרע אשר החשיך העולם ובעונותינו רבו פריצי עמו ישראל והותר להם נבלות הפה וש"ש ולה"ר וגזל ומונעים מלעשות תשובה לשוב שבותם, ולא יאמר אדם בראותו כ"כ ירידת ישראל כל אורך הזמן כי ח"ו אבדה תקוה מבנים, לא כן הוא אלא ויאמר אלקים יהי אור הוא אור הגאולה העתידה המופלא ואומרו ויהי אור, ע"ד אומרם בתיקוני זוהרה ויהי רז שאור בגימטריא רז הכוונה שגזר ה' יתעלה שמו שאור זה של מלך המשיח לא יתגלה בעולם ויהיה סוד טמון אצלו כאומרם ללבי גליתי מליבא לפומא לא גליתי וכו'.

ויאמר אלקים יהי אור

איתא בספר "חפץ חיים" על התורה:

ידוע הוא, כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. ואם מי שהוא יכנס לבית אפל ויאבה לגרש את החושך משם, לא יועילו לו מקלות וקרדומים, אלא עליו להדליק נר ואבוקה עד שהחושך יתכווץ ויעלם.

והנה אם כי החושך כסה את התהום כולו, בכ"ז במאמר ד' נהי' אור והחושך נעלם, ולמדנו בא, שאל יתיאש האדם אף כשהחושך כסה ארץ וערפל לאומים, כי סו"ס "ועליך יזרח אור ד' וכבודו".

הפרשה הזאת הנלמדת עם ילדי ישראל בראשית טל ילותם מפיחה בלבם רוח אמונה ובטחון בד', להתגבר על המכשולים ולצפות לישועת ד' כי בטח תבוא, כמו שהאור בא לגרש את החושך.

ומה נואלו המורים החדשים מקרוב באו, אשר הנהיגו ללמד לילדי ישראל ספורי מעשיות מהתורה, ומהם שקצרו את החומש לפי דעתם ושכלם הקט, ועוקרים בזה את האמונה מלב החניכים, וכל המוסר את בנו לבתי ספר כאלה הוא מסירו מדרך ד' וכאלו מעבירו למולך ח"ו.

זה ספר תולדות אדם

כתב בדרושי הצל"ח (אהבת ציון דרוש תשיעי, מבן הצל"ח):

הנה חז"ל בפרק ב' דסנהדרין (דף י"ט ע"ב) דרשו אלה תולדות אהרן ומשה כל המלמד לבן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, ואפשר שזה רמז בן עזאי (יבמות ס"ג ע"ב) כשאמרו לו אתה נאה דורש ואינו נאה מקיים והשיב להם נפשי חשקה בתורה ותשובתו בזה כי מקיים מצות פריה ורביה על ידי התורה שמלמד ודומה כאלו הוליד בנים, והנה כל המצות אדם מקיים בעוה"ז אבל כשמת נעשה חפשי מן המצות ואי אפשר לעשותם כמו שאמרו רז"ל (עירובין כ"ב ע"א) היום לעשותם ולא למחר לעשותם אלא לקבל שכר ואפ"ל תולדות שמוליד תלמידים פסק ממנו בשעת מותו דשוב אי אפשר לו ללמוד עם תלמידים אבל אם זכה מאת ה' לחבר איזה חיבור והחיבור הזה נתיסד על דבר אמת וצדק על פי דרכה של תורה איש הזה אינו פוסק מלהוליד תולדות גם אחר מותו שלא פסק מלהעמיד תלמידים הלומדים מתוך ספרו, וזה נרמז בפסוק (בראשית ה' א') זה ספר תולדות אדם, שעל ידי ספר אשר חיבר, מתקיים בו לדורי דורות תולדות אדם, והנה יש אדם ויש קוף שרוצה לדמות לאדם והוא אדם בליעל מצד הקליפה, כי יש למדן היגע בתורה ולומד לשמה ויגעת ומצאת תאמין וזוכה לדברים הרבה לחדש חידושים ולומר ברבים, נגד זה יש מתעשר ואין כל לא למד ולא לימד ומתנשא

לומר על עצמו שלמד הרבה וחידש חידושים מתלבש בטלית שאינו שלו וגונב דעת הבריות להתגאות ולהתפאר במה שאין בו לא מיניה ולא מקצתו וגזול החיים והמתים.

ואמנם בודאי לא יגנוב מה ששמע מלומדים שבעירו כי כל אחד יכיר את שלו, אבל הוא גונב מה ששמע בהם לומדים מעיר אחרת או שהשיג כתבים מלומדים בריחוק מקום מעיר לעיר וממדינה למדינה, ואנשים כאלו מכבים אור תורה, כי בעבור זה אין יתרון לחכם מן הכסיל, אף כי החכם עיניו בראשו, ולכאורה תמוה באומרו החכם עיניו בראשו וכי הכסיל עיניו בכריסו אלא שהחכם עיניו בראשו שהכל צומח מן הראש ממחשבת המוח שמחדש בשכלו ובו נותן עיניו ואינו נותן עין בשל אחרים אבל הכסיל עיניו אינם בראשו אלא בכתביו שמביט בכתבים שיש לו משל אחרים, ובה נותן עיניו לקרותם ולהגידם בשמו ולהשיג בזה ממון וכבוד, וכל זה יכול לעשות לפי שעה אבל להדפיס דברי זולתו בחיבור הוא דבר קשה לו כי זה דבר המתפשט בעולם ויהיה לו למזכרת עון ולבושת ולכלימה כבושת גנב כי יצא ולא שכיח כל כך ולא נמצא כי אם מעוטי דמעוטי חציף כולי האי להדפיס בשמו מה שהוא מאחרים ומעוטים הם עזי פנים כל כך, ולכן רובא דרובא ממחברי ספרים הדברים הם תולדותיו שהוליד בעין שכלו, ולזה יש לומר גם כן רמז בפסוק זה ספר תולדות אדם כשהוא מפרסם חידושו בספר להלקם ביעקב ולהפיצם בישראל זה אות ומופת שהוא תולדות אדם שהוא חידושו ממש שהוליד בשכלו ולא בני זנונים המה משל אחרים.

ויברא אלקים את האדם בצלמו וגו'

מרן הגה"ק החפץ חיים זיע"א בספרו "אהבת חסד" (ח"ב פ"ב) הביא פסוק זה, וכתב:

ופרשו המפרשים דהוא למדותיו. והינו שנתן בכח נפשו שיתדמה במדותיו להשם יתברך, שהוא רק להיטיב ולהתחסד עם זולתו, וכדכתיב בקרא (תהלים קמ"ה ט'): "טוב ה' לכל וגו'". ונאמר (תהלים קל"ו כ"ה): "נתן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו". וקיום כל העולם תלוי בזה וכדלקמן. נמצא ההולך בדרך הזה נושא עליו צלם אלקים, והמונע עצמו ממדת החסד, ואומר בלבו: מה לי להיטיב לזולתי, מרחיק עצמו מן השם יתברך מכל וכל.

ולא תגעו בו פן תמותו

מרנא הגר"א זיע"א הביא פסוק זה, וכתב: ובמד"ר (פ' חוקת) איתא א"ר שמואל בר נחמני אמרו לו לנחש מפני מה אתה מצוי בין הגדרות, אמר אני פרצתי גדרו של עולם. ולכאורה קשה דלפ"ז היה צריך להיות באמצע הדרך למרמס לכל עובר ולא להסתופף בין הגדרות, אמנם הדבר ידוע כי הנחש הוא היצה"ר, וע"ז שואלים אותו למה הוא מצוי בין הגדרות, ר"ל למה אתה מפתח את האדם בתחילת הפתי בסייג וגדר, ולמה אין אתה מפתח אותו על גוף העבירה עצמה. והשיב תשובה נצחת ע"ז, וכה אמר אני הוא שפרצתי גדרו של עולם, ר"ל כשפתי את חוה לאכול מעץ הדעת לא עלתה בידי עד שפתי אתה לעבור על הגדר שהוא הנגיעה כמ"ש ולא תגעו ואזי ע"י הגדר עלה בידי לפתות אותה לאכול מעת הדעת, ומאותו פרק ומאותו אשה למדתי לעשות כן להיות מצוי בין הגדרות.

לפתח חטאת רובץ

מסופר בספר "חפץ חיים" על התורה, בהגהת "מעשי למלך":

פעם נפתחה הדלת מהמסדרון של ביתו של הח"ח זצ"ל, ונכנסה פרה והפכה שם תיבה מלאה תפוחי אדמה. התחילה הרבנית צועקת, גרשה את הפרה וסגרה את הדלת. הח"ח פנה אל הרבנית ואמר לה: כשיודעים שפרה עומדת סמוך לבית, צריכים לסגור הדלת או להשגיח. וסיים: וכן הדבר ביצה"ר, ששומר על הפתח ורוצה להכשילך בלשון הרע או רכילות וכדומה, ורק אחת משתי אלה תעשה וטוב לך, סגור את הפה, או שמור פתחי פיך.

חידה

איזה מילה נאמרת בתפילת שמונה עשרה במשך כל השנה למעט שבועיים בלבד?

תשובה: "טל". בימות החמה אומרים מוריד הטל, בימות הגשמים אומרים ותן טל ומטר. אבל בשבועיים שבין שמיני עצרת לז' חשוון, לא אומרים אף אחת משתי ההזכרות הללו.